

Geert van de Ven: Communicatie? Hoe spel je dat?

In een grijs verleden was ik als docent Nederlands gekleed in burger en bevoegd tot het corrigeren van taalfouten aan een politie-opleidingsschool verbonden. Over mijn wederwaardigheden ter plaatse (sic) en met name het uniculturele klimaat deed ik destijds verslag op de opiniEPagina van een landelijk dagblad. Het hart is toen al gelucht, dus zand erover. Maar het verleden brak als een puist door toen ik recentelijk als docent NT2 werd geconfronteerd met het examen Communicatie dat aan mijn cursisten in de beveiligingsbranche werd voorgelegd.

Mijn weerzin van toen en nu heeft alles te maken met de taalopvatting waartegen Herman Giesbers in het vorige nummer van *Moer* een filippica hield. De redenering van de koude grond dat goed spellen getuigt van groot inzicht in de taal.

Op de politie-opleidingsschool (tevens internaat) hadden alle docenten destijds 'piketdienst'. Dat wil zeggen: eens in de zoveel weken waren wij in de avonduren verantwoordelijk voor de gang van zaken binnen het internaat. Ik besloot van de gelegenheid gebruik te maken het veelgeroemde lesmateriaal door te nemen dat door mijn voorganger was ontwikkeld. In een kast voor mijn kamer lag het opgetast. Honderden pagina's met de behandeling van de tussen-n (kippeëi; kippendief!); even zoveel bladzijden uitzonderlijke meervoudsvorming naast een eindeloos grote hoeveelheid voltooid en onvoltooid verleden tijden van generlei communicatieve waarde (*hij vermeed al te grote inspanningen en vermeide zich in het spelen met zijn zoontje*). Ik besloot in een vlaag van gelukzalige onverantwoordelijkheid de hele stapel zorgvuldig gekoesterde A-viertjes (ook een mooi woord

trouwens) in daartoe geëigende vuilniszakken te deponeren met het oogmerk deze vorm van 'communicatief' onderricht definitief van het lesrooster te schrappen.

Had er toen maar boven mijn bed gehangen: het is de cultuur, stupid! Want wat ik in mijn onbevangenheid had weggegooid als exemplarisch voor een slecht geïnformeerde docent vormde de hoeksteen van een manier van denken. Je neemt binnen een politie-opleiding niet waar dat iemand een autoradio wegneemt, nee 'de verdachte neemt enig goed dat aan een ander toebehoort weg'. Je ruikt niet dat iemand een alcohollicht uitademt, nee 'ik rook dat de verdachte riekte naar het inwendig gebruik van alcoholhoudende drank'. Dat dit soort stijlbloempjes ook te maken hebben met juridische afwegingen doet niets af aan de onbeholpenheid ervan. Een slimme leidinggevende onderstreepte deze onmacht in de koffiekamer. Er werd bulderend gelachen om een fout met het lidwoord in een verbaal van een allochtone collega. Hierop vroeg de leidinggevende: 'Als jullie het dan zo goed weten, waar komt de zon dan op: in *de* of *het* westen?' De stilte die na het foute antwoord viel, doorbrak jarenlange gemakzucht in het denken over taal.

Toch blijft de allochtoon die een fout lidwoord gebruikt in de ogen van velen belachelijk, of de laagopgeleide Nederlandse aspirant die ergens in het kofschip is blijven steken, de risee van de club.

Het is de balk in het eigen oog en toch de splinter bij de ander zien. Deze kortzichtigheid kan voor die ander in de praktijk behoorlijk wrang uitwerken. Herhaaldelijk kwam het voor dat allochtone agenten gemangeld werden omdat de ene praktijkbegeleider net weer een ander taalrecept voorschreef dan de ander. Nooit zal ik vergeten dat een brigadier me naar het kastje van een ex-cursist bracht en het opende. Stapels proces-verbalen vielen op de grond, half afgewerkt, verzendklaar, met doorhalingen: weken lang bewaard. Hier regeerde de angst.

En nu had ik mijn huidige cursisten dus voorbereid op het examen Communicatie. Daarbij besteed je aandacht aan allerlei com-

municatieve strategieën: manieren van benaderen van mensen op straat, manieren van vragen stellen, slecht-nieuwsgesprekken, conflictantering en wat dies meer zij. 'Nee', zegt het examen, 'daar gaat het niet om. We hebben nog wat spellingproblemen over en mag het een pondje meer zijn?' Opgave 3: *Hoeveel verkeerslawaaï mag er ..... worden?*. Mogelijkheden A t/m D laten het werkwoord geproduceerd in diverse staten van vermindering zien. Opgave 5: *Aan de leerlingen ..... een tekst uitgereikt.*

Enzovoort via opgave, 7, 9, 13, 17, 18, 19, 21, 24, 28 en 29. Meer dan eenderde van het examen Communicatie blijft steken in spelling, afgewisseld met hersenbrekers als deze: *Wat voor soort antwoord kunt u geven op een open vraag?*

Wat dit voorbeeld aantoont: het is uiterst belangrijk dat taaldocenten en vakdocenten gezamenlijk de schouders zetten onder lesmateriaal dat de praktijk dient, zowel in communicatief als vakkundig opzicht. Docenten Nederlands hoeven daarbij niet de leidende positie in te nemen, maar dienen er wel voor te waken dat hun vak 'ondersteunend' wordt genoemd: een spelvak.

Maar alle moeite is voor niets als in de branche zelf geen cultuuromslag plaats vindt. Dat laatste vraagt bij branche-organisaties een bredere visie op het fenomeen taal dan in de beveiligingssector (maar daar niet alleen!) gangbaar is.

Kim van der Zouw:

Een volwassen benadering Moeten volwassenen anders leren schrijven en lezen dan kinderen?

Na een tijdje uit het zicht geweest te zijn, staat alfabetisering weer volop in de belangstelling. Een belangrijke vraag daarbij is of bij analfabete volwassenen een andere didactiek moet worden gebruikt om te leren lezen en schrijven dan bij kinderen.

Kim van der Zouw, medewerkster van het instituut voor multiculturele ontwikkeling in Utrecht (FORUM) gaat in op deze vraag. Zij betreft hierbij de uitgangspunten van Alfa, een alfabetiseringsmethode voor volwassen anderstaligen.

Een jaar of tien geleden was het gebied van alfabetisering van niet-Nederlandstalige volwassenen flink in beweging. In de vakpers werd een levendige discussie gevoerd over de vraag of allochtone analfabeten in de eigen taal of in het Nederlands zouden moeten leren lezen en schrijven. Een andere discussie betrof de vraag of Nederlands leren lezen ook mogelijk is zonder kennis van de klanktekenkoppelingen; sterker nog, of de weg via globale woordherkenning niet een veel betere optie zou zijn, in ieder geval voor volwassen leersers. Beide discussies zijn in de loop van de jaren negentig geluwd door actuele ontwikkelingen en door het uitkomen (of juist niet) van nieuwe leermiddelen.

De vraag naar alfabetiseren in de eigen taal versus alfabetiseren in het Nederlands als tweede taal is geen *issue* meer. Op theoretisch niveau kon de discussie worden beslecht in het voordeel van leren lezen in een taal die iemand mondeling goed beheerst, wat per definitie bij de moedertaal het geval is; in de praktijk bleken er inmiddels zoveel verschillende moedertalen te zijn, dat het